

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

Mare de llet i mel, vida de vinagre i sal

PERFIL

NAJAT EL HACHMI (BENI SIDEL, MARROC, 1979) CULMINA A 'MARE DE LLET I MEL' ALLÒ QUE JA VA ANUNCIAR EL 2015 A 'LA FILLA ESTRANGERA': ESCRIURE LA HISTÒRIA D'UNA DONA QUE EMIGRA A CATALUNYA SOLA AMB LA SEVA FILLA

PERE ANTONI PONS

Els lectors de les anteriors novel·les de Najat El Hachmi de seguida reconeixen molts dels ingredients que formen *Mare de llet i mel*: el contrast violent –i les semblances poc visibles però inquietants– entre cultures i estils de vida molt diferents; la figura de la mare com un refugi de bondat i d'amor per a les filles però també, a pesar de les bones intencions, com un instrument de dolor i de condemna; el conflicte generacional que provoca l'assumpció o bé el rebuig dels models occidentals per les dones magribines d'una mateixa família que han emigrat a Europa; els condicionants agressius amb els quals les dones han de viure tant al Marroc com, d'una manera més subtil però també insidiosa, als països europeus...

La protagonista de la nova novel·la de Najat El Hachmi és la Fatima, una dona del Rif de qui coneixerem amb el màxim detall tota la història, des de la infantesa i la joventut en la seva terra natal fins a la difícil adaptació al poble de Catalunya on emigra. En termes estructurals, El Hachmi divideix els dos plans geogràfics i temporals de la història –els anys marroquins i els anys catalans– en capítols que es van succeint d'una manera alternativa, cosa que al principi confereix riquesa i moviment al relat però que a la llarga li dona un ritme feixuc i mecànic, accentuat pel fet que mai no es desmunta l'ordre cronològic de cap dels dos plans. Com que la història sempre es reprèn allà on l'havíem deixada, la sensació és que tot se'ns dona massa mastegat perquè pugui haver-hi lloc per a les ambigüitats o la subtilesa.

En termes narratius, l'autora opta per combinar dues veus. Mentre que en els capítols sobre l'experiència emigrant és la mateixa Fatima qui conta i s'esplaia, explicant a les seves germanes les seves desventures i tribulacions en terra estrangera, en els capítols dels anys marroquins gairebé tot és relatat per una tercera persona sempre focalitzada en la protagonista. De nou, la combinació sistemàtica de dos punts de vista diferents, que es despleguen sense interrupcions ni sobresalts, al principi dona vivor i agilitat a la novel·la però, a la fi, deriva cap a un cert automatisme, que dilueix la força dramàtica dels fets. No hi ajuda, tampoc, el detallisme amb què se'ns presenten algunes situacions, en especial d'aquells que recreen –relacions humanes i costums, atmosfera sen-

MARE DE LLET I MEL
NAJAT EL HACHMI
EDICIONS 62/
DESTINO
400 PÀG. / 20,50 €

sorial i anímica– la vida domèstica i familiar d'una dona al Marroc.

Tot això no vol dir que Najat El Hachmi no assoleixi el propòsit principal amb què ha escrit la novel·la: relatar d'una manera creïble i emotiva, però no melodramàtica, la vida d'una dona que, en un context sempre hostil, ha de sobreposar-se a tot tipus de barreres i desgràcies. El ventall d'adversitats que ha de superar la Fatima inclou, entre d'altres, el paper subsidiari que per força ha de jugar pel fet de ser una dona, la relació plena de culpa que –també perquè és una donant manté amb la sexualitat i amb el propi cos, i el fet d'haver de refer la seva vida en un altre país, on arriba totalment desvalguda i havent de fer-se càrrec d'una filla petita.

Com és habitual en les novel·les d'El Hachmi, les relacions entre mares i filles ocupen un lloc central a l'obra. Són relacions difícils, plenes d'afecte, de generositat i de bondat –créixer és allunyar-se de la mare–, però també de temor i d'incomprensió. En aquest sentit, és interessant la manera com se'ns mostra que al Marroc les dones són obligades –coaccionades per la tradició i el poder dels homes– a ser l'instrument que, precisament, perpetua l'ordre que les condemna a la submissió i l'obediència. La complexitat valenta, lliure de prejudicis i de cotilles políticament correctes, amb què El Hachmi aborda la condició d'una dona marroquina tant al seu país natal com a la terra d'acollida, fan que, més enllà de l'extensió excessiva i d'una certa familiaritat rutinària en el desplegament de l'argument i en l'evolució dels personatges, la lectura de *Mare de llet i mel* valgui la pena. ♦♦

NAJAT EL HACHMI RELATA D'UNA MANERA CREÏBLE I EMOTIVA LA VIDA D'UNA DONA QUE S'HA DE SOBREPOSAR A TOTA MENA DE BARRERES I DESGRÀCIES

CRISTINA CALDERER

La més bella prosa hipotàctica

JOAN GARÍ

Rafael Sánchez Ferlosio passa per ser el millor prosista contemporani en llengua espanyola (i no seré jo qui ho desmentisca). Ara que Random House ve publicant les seues obres completes, el crític Ignacio Echevarría n'ha preparat una selecció de textos sota el títol de *Páginas escogidas*, amb la intenció d'acostar a un públic més ampli els penetrants assajos de l'autor. Com Josep Palàcios –un altre prosista formidable–, Ferlosio ha acabat sent un model d'intel·lectual per a l'època de la fi dels intel·lectuals: suggerint sense destorb una plèthora d'idees des de la seua confortable talaia domèsti-

ca, un refugi moral inexpugnable. *Páginas escogidas* abraça des de les primigènies i mítiques narracions dels anys 50 (*Industrias y andanzas de Alfanhuí, El Jarama*) fins a tota la panòpia d'assajos de curta o mitjana extensió, allà on el geni sintàctic de Ferlosio té difícil competència. Si alguna cosa demostra l'autor de *Babel contra Babel* és que tot autèntic assagista és, en realitat, un narrador. És en la creació del relat narratiu on el practicat de la prosa d'idees demostra ser escriptor, i no un mer segregador de textos acadèmics o semblant (el que ara passa per assaig entre els

incauts i els amics del confusionisme interessat).

Totes les etapes d'aquest esquerp pensador estan representades al llibre: de l'interès per la parla a l'estudi sistemàtic de la llengua. La seua "prosa hipotàctica" –períodes llargs, informats per una erudició de molt bona llei– ofereix un model eficaç del punt exacte en què les idees s'aparten de la ideologia –i s'hi oposen–. Les primeres moblen la vida intel·lectual; la segona no és sinó un paquet d'idees mal descongelades, aptes per als curts de mires o per als ineptes. De tota manera, d'entre

PÁGINAS ESCOGIDAS
RAFAEL SÁNCHEZ FERLOSIO
LITERATURA
RANDOM HOUSE
352 PÀG. / 18,90 €

tots els textos ferlosians jo sempre em quedaré amb els "pecios", que és la seua manera d'anomenar els aforismes. Així defineix, per exemple, la *españoléz*: "Uno de los rasgos característicos de la españoléz es el de que los españoles nunca oyen nada que les merezca decir: «Es falso», sino tan sólo cosas de las que decir: «Es total, absoluta y rotundamente falso»". I el meu favorit: "Lo más sospechoso de las soluciones es que se las encuentra siempre que se quiere".

Ell mateix, en una pruija d'insubornabilitat moral, ens demana que desconfiem dels autors d'aquesta mena de frases, que s'autoeximeixen "de tener que dar razón de sí". Però, no és aquesta fortlesa sintàctica i semàntica allò que ens les fa inevitablement i fatalment atractives? ♦♦